

Nr 237.

Av herrar **Hammar skjöld** och **Söderhielm**, om skrivelse till
Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser
om anställnings- med flera förhållanden för underbefälet
vid hären.

I propositionen till 1914 års senare riksdag angående ny härordning framhölls, att underbefälet av manskapet egentligen vore den enda befälskategori, beträffande vilken avsevärda svårigheter ur rekryteringshänsyn dittills mött, liksom det också givetvis vore på detta område, som de största vanskligheterna för framtiden kunde väntas uppkomma. För en god rekrytering vore det av allra största betydelse, att underbefälet vid avgång ur tjänsten bereddes en tryggad framtid. I ett flertal länder vore också så kallad civilianställning ordnad för väl meriterade militärer vid avgång ur den militära tjänsten. Sådan anordning hade även i vårt land tillämpats, ehuru i ringa omfattning och i huvudsak utan statens direkta medverkan. Efter avslutad utredning komme förslag i ärendet att framläggas. Om det också vore otvivelaktigt, att civilianställning efter hand kunde vinna önskvärd utveckling, syntes det dock nödvändigt att även vidtaga andra åtgärder för att underlätta och förbättra underbefälsrekryteringen. Dessa åtgärder borde i främsta rummet avse underbefälsutbildningen, avlöningsförmånerna samt formen för anställningen. I enlighet härmed föreslogs att anordna högre underofficersskolor för att förbättra underbefälets allmänbildning och militära duglighet, att anvisa studiestipendier för underofficerare samt anställnings- och avskedspremier för visst manskap, liksom att medgiva tjänsteavtal även på halvår. Det syntes ej osannolikt, att med sålunda ifrågasatta förbättringar i avseende på det fast anställda under-

befällets avlöning, utbildning och befordringsutsikter den särskilt vid infanteriet förefintliga instruktörsbristen kunde fyllas på frivillighetens väg. Intill dess det visat sig, att så ej bleve förhållandet, syntes därför tvångsåtgärder till bristens fyllande icke böra tillgripas. För att fylla mobiliseringsbehovet av underbefäl av manskapet måste dock vid infanteriet, trängen och förplägnadstrupperna tjänstgöringen i linjen för ett antal underbefälsämnen bland de värnpliktige utsträckas vid infanteriet till 400 dagar samt vid trängen och förplägnadstrupperna till 365 dagar.

I huvudsaklig överensstämmelse med de i härordningsförslaget angivna grunderna hava bestämmelser utfärdats angående beredande av anställning i postverket och vid statens järnvägar för viss personal vid armén, angående högre underofficersskolor, angående studiestipendier för underofficerare och furirer av första klass, angående anställningspremier till värnpliktiga, som under pågående utbildning taga fast anställning, angående avskedspremier till fast anställt manskap, som vid avgång från tjänsten har en tjänstetid av minst sex år, samt angående tiden för tjänsteavtal för härens fast anställda manskap. Därjämte hava vissa tillfälliga åtgärder vidtagits för att förbättra manskapsrekryteringen vid armén såsom anvisande av medel till ökade rekryteringskostnader, anställningspremier till värnpliktige, som efter avslutad utbildning taga fast anställning, rekapitulationspremier samt krigstidstillägg och krigstidshjälp.

Emellertid framhöllo sakkunniga för verkställande av utredning rörande manskapsrekryteringen vid armén uti skrivelse till statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet den 9 augusti 1917 bland annat, att en reglering av det fast anställda manskapets kontanta avlöningsförmåner erfordrades såväl för att främja manskapsrekryteringen som för att tillgodose ett berättigat krav från dessa statstjänare på ökade ekonomiska förmåner under nu rådande och sannolikt för längre tid framåt i större eller mindre grad bestående dyrtider. Av de för närvarande tillämpade avlöningsformerna för den egenliga kontanta avlöningen, nämligen lön och dagavlöning, syntes endast den senare böra komma i betraktande och borde densamma höjas till en krona för furir, till 75 öre för korpral (konstapel) samt till 50 öre för vicekorpral och menig volontär. Uti sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 har arméförvaltningen anfört, att, då en löneförbättring för fast anställt manskap torde anses i och för sig skälig samt av avgörande betydelse för rekryteringens behöriga upphjälpande, löne-regleringsfrågan i samband med avlåtande av 1918 års statsverksproposition borde av Kungl. Maj:t underställas riksdagens prövning.

Föredragande departementschefen ansåg det vara obestridligt, att åtgärder behövde vidtagas för att i möjligaste mån upphjälpa manskapsrekryteringen vid armén. Däremot kunde han icke dela den uppfattningen, att en höjning av det fast anställda manskapets löneförmåner, på sätt de sakkunniga föreslagit, skulle vara ägnad att i någon mera avsevärd omfattning påverka rekryteringsresultatet. Därtill torde den avsedda avlöningshöjningen vara alltför ringa. Den enda utvägen att trygga manskapsrekryteringen vid armén och erhålla ett väl kvalificerat underbefäl torde nämligen vara att göra anställningen därstädes särskilt lockande genom att bereda manskapet större möjligheter än för närvarande till vidare fortgång på den militära banan samt tillfälle till erhållande av lämplig civil anställning efter avgång ur tjänsten. Vid dessa förhållanden och då man i varje fall syntes böra avvakta den inverkan, de av nästlidet års riksdag beslutade avsevärda anställnings- och rekapitulationspremierna kunde få på rekryteringen, fann departementschefen sig ur rekryteringssynpunkt icke kunna tillstyrka det av de sakkunniga framställda förslaget. Till samma resultat kom departementschefen vid frågans bedömande ur synpunkten av rådande dyrtid. Det vore nämligen uppenbart, att dyrtiden för ifrågavarande personal, som åtnjöt såväl portion som beklädnad och inkvartering in natura, skulle göra sig långt mindre kännbar än för övriga statstjänare. Att märka vore dessutom, att det fast anställda manskapet, i likhet med andra statsanställda, under år 1917 åtnjöt särskilt krigstidstillägg och allt fortfarande torde komma i åtnjutande härav. Slutligen stode frågan om löne reglering för det fast anställda manskapet på det närmaste i sammanhang med frågan om löne reglering för arméns övriga personal och borde därför icke upptagas till avgörande fristående från denna.

Utan tvivel sammanhänger frågan om löne reglering för det fast anställda manskapet så nära med frågan om löne reglering för arméns övriga personal, att den icke fristående från densamma bör upptagas till slutligt avgörande. Men då statsverkspropositionen ställer i utsikt en proposition angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid lantförsvaret, torde ur angivna synpunkt något hinder att samtidigt genomföra en tillfällig löneförbättring för härens fast anställda manskap icke föreligga. Det är emellertid icke sannolikt, att en höjning av det fast anställda manskapets kontanta löneförmåner, som i detta sammanhang kan ifrågasättas, i erforderlig omfattning skulle kunna påverka rekryteringsresultatet. Icke heller läser man kunna förvänta, att de av nästlidet års riksdag beslutade anställnings- och rekapitulationspremierna skola i tillräcklig grad kunna minska

rekryteringssvårigheterna. Därtill äro manskapsvakanserna allt för talrika. De uppgingo nämligen vid årsskiftet till

omkr. 53 %	vid infanteriet,
» 33 %	» kavalleriet,
» 48 %	» artilleriet,
» 36 %	» ingenjörtrupperna,
» 17 %	» trängen, samt
» 45 %	» hären i dess helhet.

För att trygga manskapsrekryteringen vid hären erfordras, såsom ock framhålles såväl i statsverkspropositionen till 1914 års senare riksdag angående ny härordning som i årets statsverksproposition, icke endast ökad avlöning för underbefälet utan även och framför allt att förbättra dess utbildning och befodringsutsikter samt att ordna civilianställningen. Åtgärder i denna riktning äro oundgängligen erforderliga inom en snar framtid för att härens utbildning och krigsberedskap icke skola äventyras. Utredningen av denna för landets försvar synnerligen betydelsefulla fråga måste därför ordnas, så att förslag i ärendet om möjligt kan föreläggas nästa års riksdag.

Vid härens huvudtruppslag, infanteriet, har emellertid underbefälsfrågan råkat i ett sådant läge, att det icke synes möjligt att avvakta en dylik utredning. Vid nämnda truppslag äro manskapsvakanserna nämligen förhållandevis störst samtidigt som detta truppslag har det största antalet värnpliktiga att utbilda. De många volontärvakanserna göra sig även särskilt kännbara vid infanteriet, emedan vid detta truppslag volontärerna redan under andra utbildningsåret användas såsom biträdande instruktörer. Sistnämnda omständighet gör det emellertid lättare vid infanteriet än vid övriga truppslag att för underbefälsbristens fyllande anlita den i härordningspropositionen antydda nödfallsåtgärden eller att taga vissa värnpliktiga i anspråk såsom biträdande instruktörer. Flertalet av de till underbefäl och fackmän vid infanteriet uttagna värnpliktiga hava nämligen vid slutet av första repetitionsövningen i stort sett erhållit samma utbildning, som meddelas volontärerna under första utbildningsåret, och kunna sålunda, om de kvarhållas i tjänstgöring, användas såsom biträdande instruktörer vid den soldatskola, som tager sin början under nästföljande november månad. Dylika värnpliktiga instruktörer kunna givetvis icke anses ersätta det äldre fullt utbildade underbefälet men genom en dylik åtgärd skulle dock den svåraste underbefälsbristen kunna fyllas. Behovet av befäl är störst under förra delen av soldatutbildningen. De värnpliktiga instruk-

törerna skulle därför icke med nödvändighet behöva tagas i anspråk längre än till slutet av soldatutbildningens andra period, d. v. s. till senare hälften av mars månad. Den extra tjänstgöring, som skulle åläggas underbefäl och fackmän vid infanteriet, kan alltså begränsas till 150 dagar, om vanlig tjänstledighet under julhelgen icke inräknas i tjänstgöringstiden.

Då ett dylikt anlitage av värnpliktiga som instruktörer måste betraktas såsom en nödfallsåtgärd, vilken beräknas bliva obehörlig efter en omorganisation av volontärintitutionen, böra bestämmelserna härom icke inrymmas i värnpliktslagen utan i särskild lag, vars giltighetstid tills vidare begränsas till endast ett år.

På grund av vad sålunda anförts, få vi hemställa, att riksdagen måtte besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om föranstaltande av utredning angående förändrade bestämmelser för underbefälets vid hären anställning, avlöning, utbildning, befordran och civilianställning, så att förslag i ärendet om möjligt måtte kunna föreläggas nästa års lagtima riksdag.

Stockholm den 26 januari 1918.

C. G. Hammarskjöld.

K. E. W. Söderhielm.
